

Dato: 23.08.2018

FYLKESORDFØRERENS SVAR PÅ INTERPELLASJON FRA REPRESENTANTEN ELIN SCHANCHE, H I FYLKESUTVALGETS MØTE 28.08.18

Rikssamlingsjubileet i Hafrsfjord

Interpellasjonen fra Elin Schanche, H lyder som følger:

26 juli skrev Aftenbladet om «jubileet alle vil feire, men ingen tar ansvar for». I 2022 vil en feire 1150årsjubileet for rikssamlingen i Hafrsfjord. Flere kommuner og lokale aktører har ytret seg positive til en markering.

Rundt år 872 samlet Harald Hårfagre Norge til ett rike. Dette gjorde han i vikingfylket Rogaland. Fylket har i lang tid markedsført seg som vikingfylket, og har flere spennende og sentrale attraksjoner som forteller om vikinghistorien. Noen sentrale steder som kan nevnes er Sverd i fjell i Møllebukta i Stavanger, Utstein kloster på Mosterøy, bygdeborgen på Ytraberget, Nordvegen historiesenter på Avaldsnes og Harald Hårfagres siste hvilested på Haraldshaugen ved Karmsundet.

Rogaland har i flere år markedsført seg som vikingfylket i reiselivssatsingen. En markering av rikssamlingsjubileet vil være en god anledning for å forsterke og videreutvikle den satsningen. Rogaland fylkeskommune som en regional aktør vil kunne ta et slikt initiativ på vegne av - og sammen med - de aktuelle kommunene; Stavanger, Sola, Karmøy og Haugesund.

For å få til en god markering av rikssamlingsjubileet er vi avhengige av å knytte sammen de gode kompetansemiljøene som finnes i regionen. Ledende kompetansemiljøer som Museum Stavanger (MUST), Arkeologisk museum og Jærmuseet bør samarbeide om det faglige innholdet til jubileet, og inviteres til å komme med innspill til hvordan en slik markering kan foregå og samtidig gi positive virkninger for fremtidig satsning på området.

Vil fylkesordføreren ta initiativ til at fylkeskommunen tar en ledende rolle i planleggingen og gjennomføringen av en markering av 1150-årsjubileet for rikssamlingen?

Fylkesordførerenes svar:

Interpellasjonen tar opp viktige spørsmål knyttet både til hvordan fylket i enda større grad kan utnytte vår kulturarv som en viktig del av å utvikle reiselivssatsingen, og hvordan en markering av slaget ved Hafrsfjord kan være en viktig del av dette.

Rogaland var i vikingtid senteret for kristen innflytelse fra England, og med den tanker om en velorganisert stat som kirkens beskytter. Slaget i Hafrsfjord har blitt stående som symbolet på norsk rikssamling selv om konsolideringen av riket gikk over lang tid etter slaget. Tradisjonelt har 872 vært regnet som årstallet for slaget, men dateringen er svært usikker. Rogaland forble senteret også etter slaget, siden Harald Hårfagre valgte å ha Avaldsnes som sitt hovedsete.

Uten tvil var Harald Hårfagre inspirert til sitt rikssamlingsverk av kontakter med kristne herskere i England, og rikssamlingen banet veien for flere omfattende kristningsframstøt som kulminerte med slaget på Stiklestad i 1030.

Allerede på 1920-tallet trakk sentrale forskere fram Rogaland som det sentrale området for rikssamlingen, men disse fikk ikke særlig gjennomslag nasjonalt da. På slutten av 1980-tallet kom det planer om industriutbygging ved Avaldsnes, og flere forskere på både dagens universitet og på Arkeologisk museum tok fram igjen forskningen fra 20-tallet og det kom flere vitenskapelige bøker om Rogalands rolle i rikssamlingen og kristningsprosessen.

Noe senere tok Rogaland fylkeskommune initiativ til et interkommunalt samarbeid om synliggjøring av vikinghistorien og vikingminnene i fylket hvor Karmøy, Haugesund, Rennesøy, Stavanger og Sola kommuner deltok. Samarbeidet fikk navnet 'Rikssamlingsfylket Rogaland' og det ble laget guide til vikingminnene og satt opp informasjonsskilt på flere av dem. Midt på 1990-tallet tok også fylkeskommunen også initiativ til et EU-prosjekt om vikingarven med tittelen 'North Sea Viking Legacy'. Her deltok fylkeskommunen, Karmøy og Haugesund kommuner fra Rogaland, Hordaland, Vestfold og Sør-Trøndelag fylkeskommuner samt partnere fra Danmark, Sverige og Storbritannia. Prosjektet resulterte bl.a. i flere skilter ved vikingminner i Rogaland og ei guidebok til vikingminner rundt Nordsjøen.

I forkant av tusenårsmarkering i 2000, valgte fylkestinget Avaldsnes som Rogalands tusenårssted, og fylkeskommunen bidro både med finansiering av Nordvegen historiesenter og var med i den faglige arbeidsgruppa som utarbeidet innholdet i senteret.

Partnerne fra disse og noen andre prosjekter dannet så i 2007 foreningen Destination Viking for å fremme vikingarven i hele Europa og foreningen fikk ansvar for Europarådets vikingrute. Foreningen fikk i 2015 innvilget et EU-prosjekt med tittelen 'Follow the Vikings' der Karmøy kommune er partner og Rogaland fylkeskommune yter konsulentbistand til lead-partner Shetland Amenity Trust.

Det har altså vært en rekke ulike prosjekter som har hatt som mål å synliggjøre Rogaland som en som en sentral del av vikinghistorien – også som reiselivsdestinasjon.

Samtidig er jeg enig med interpellanten at potensialet er større både når det gjelder de enkelte attraksjonene, men også som en samlet satsing. Det er særlig Karmøy og Avaldsnes som her har gått foran, mens det for Hafrsfjords del har vist seg å være langt mer utfordrende å få til en kraftfull satsing. Det kan være mange ulike årsaker til det, men som interpellanten påpeker vil det være helt nødvendig at kommunene rundt Hafrsfjord, Sola og Stavanger, og kompetansemiljøene og institusjonene - særlig museene - gjør de nødvendige satsingene om dette skal lykkes.

Det har imidlertid vært et fornyet engasjement i tilknytning til Hafrsfjord og hendelsene i 872 det siste året. Blant annet har nye private undervannsundersøkelser bidratt til dette engasjementet. I den siste tiden er det blitt tatt ulike initiativer for å utnytte potensialet i tilknytning til Hafrsfjord bedre, både når det gjelder forskning, formidling og reiseliv. Her kan blant annet nevnes at Sola kommune i vinter tok initiativ til et seminar for å samle aktører med interesse for Hafrsfjord, Stavanger kommune har vedtatt at en mulighetsstudie for et besøkssenter ved Hafrsfjord skal vurderes, og videre at planleggingen av jubileet for slaget ved Hafrsfjord "*....bør komme i gang på et tidlig tidspunkt, hvor nærliggende kommuner og sentrale myndigheter kontaktes med tanke på organisering og finansiering*".

Det skal også nevnes at fylkeskommunen gjennom prosjektet *Skilting og formidling av kulturminner i landskap* vil utplasser skilter i området rundt Hafrsfjord i disse dager. Videre har private aktører tatt initiativ til et besøkssenter (Viking House) på Skagenkaien i Stavanger, som skal formidle vikinghistorien til turister gjennom Virtual Reality-teknologi. Tiltaket er tildelt 300 000 kroner i år og i 2019 år gjennom HP-næring.

Det er altså en rekke aktører og initiativ som er engasjert både i historien om slaget ved Hafrsfjord, vikingtid, og om et jubileum av dette i 2022. Som interpellanten påpeker vil det være viktig med både samarbeid og samordning for å få dette til beste mulig.

Som et første steg vil jeg derfor be fylkesrådmannen legge til rette for et møte som samler politisk og administrativ ledelse i de involverte kommunene, og relevante aktører og kompetansemiljøer. Formålet må være å klarlegge aktiviteter som er i gang, planer på området, og videre å avklare ambisjoner og roller videre – både når det gjelder å synliggjøre Hafrsfjords viktige rolle og historie, og når det gjelder et jubileum av dette. Dette vil være et viktig grunnlag for å ta stilling til fylkeskommunens videre engasjement i jubileet, men også i en videre samlet reiselivssatsing i Rogaland med vikingtid som tema.

Avslutningsvis vil jeg benytte anledningen til også å påpeke at vi i de kommende årene står overfor en rekke jubileer. Det vil også være forventninger om at fylkeskommunen tar en rolle i en del av disse. Disse er:

- I 2018 er det 10 år siden Stavanger-regionen var europeisk kulturhovedstad.
- I 2019 er det 50 år siden det første oljefunnet gjort, og med det fulgte oppstarten av Ekofisk i 1971 og opprettelsen av Oljedirektoratet og Statoil sine hovedkontor i Stavanger i 1972.
- I 2022 er det altså 1150 år siden slaget i Hafrsfjord, gitt en datering i 872

- I 2023 er det 250 år siden Henrik Steffens ble født i Stavanger. Steffens var en Skandinavias første geologer og en de viktigste naturfilosofene i Europa. Arbeidet med et forprosjekt til et jubileum med støtte fra Stavanger kommune og Rogaland fylkeskommune er i gang.
- 2025 byjubileum Stavanger. Stavanger domkirke dateres til 1125, og med det er også dannelsen av byen lagt til 1125. Restaureringen av domkirken er et ledd i arbeidet fram mot byjubileet.
- I 1825 dro sluppen Restauration fra Stavanger med de første emigrantene til Amerika. Fylkesmannen har tatt initiativ til at dette markeres med et Utvandrerjubileum i 2025, og signalisert en forventning om at fylkeskommunen bør koordinere og stille ressurser til disposisjon for planlegging og gjennomføring av dette. Markeringen av utvandringen vil være et jubileum med relevans for flere kommuner både i Rogaland og andre fylker, og vil kunne aktualisere et sentralt tema som migrasjon. Koordinering og samarbeid med Stavanger/byjubileet blir her særlig viktig gitt at dette i så fall vil foregå samme år.
- 2030 er det planer om et nasjonalt jubileum for å markere 1000 år for slaget på Stiklestad – Norge 1000 år. Det er foreslått en flerårig jubileumssatsing fra 2020 til 2030 med lokal og regional forankring. Prosjektet er forankret hos Stiklestad nasjonale kultursenter. Trøndelag fylkeskommune er pådriver, og andre fylkeskommuner har vist stor interesse. Konseptet er foreløpig en ti-årig overbygning hvor jubileer i ulike fylker inngår i årene fram til 2030, for eksempel innføring av kristendommen i lovgivningen som fant sted på Moster i Hordaland i 2024. I et slikt konsept kunne eventuelt også Hafrsfjord eller et Utvandrerjubileum i Rogaland være aktuelt, og da inngå i en nasjonal setting. Status for nasjonal finansiering og status er foreløpig ikke avklart, men det kan trolig forventes en henvendelse til de ulike fylkeskommunene om deltakelse og bidrag.

Om Rogaland fylkeskommune skal bidra økonomisk og/eller i form av koordinering i en del av disse jubileene fremover, vil dette kreve at det avsettes nødvendige ressurser. Jeg vil derfor be fylkesrådmannen legge fram en sak om dette i løpet av høsten.

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

